CENAZE NAMAZI

İçindekiler

1. Cenaze İçin Salâ Vermek Gerekir Mi? Sala Vermenin Hükmü Nedir?

Salâ, ülkemizde, genellikle cenaze olduğunu o bölgedeki insanlara ilan etmek amacıyla okunması adet haline gelen ve Rasûlüllah'a salât ve selam içeren duadır.

Ayrıca bazı yörelerimizde cuma ve kandil geceleri ile cuma namazından önce de salâ okunmaktadır.

Hz. Peygamber döneminde sala okunduğuna dair dini kaynaklarda her hangi bir bilgi yer almamaktadır. Bununla birlikte ölüm haberinin çeşitli yollarla duyurulması sünnettir. Nitekim Rasûlüllah'ın (s.a.s.), Necaşî'nin vefatını ashabına haber verdiği (Buhârî, Cenaiz, 4), kendisine bildirilmeden defnedilen bir cenaze için de *"Bana neden haber vermediniz?"* (Buhârî, Cenâiz, 5, 56) diye serzenişte bulunduğu rivayet edilmiştir.

2. Cenazenin Bulunduğu Yerde Kur'an Okunabilir Mi?

Yıkanıncaya kadar cenazenin bulunduğu odada Kur'an okunması mekruhtur. Başka bir yerde okunmasında sakınca yoktur. Cenaze yıkandıktan sonra yanında da okunabilir. (el-Fetâvâ'l-Hindiyye, I, 157; İbn-i Âbidîn, Reddü'l-muhtâr, I, 629).

Mâlikîlere göre her durumda, Şâfiîlere göre ise definden önce Kur'an okunması mekruhtur (Ramlî, Nihâyetü'l-muhtâc, II, 428; Derdîr, eş-Şerhu's-sağîr, I, 228).

3. Cenaze Öldüğü Yerden Başka Bir Yere Nakledilip Defnedilebilir Mi?

Kişinin, öldüğü yerin kabristanına defnedilmesi müstehaptır. Nitekim sahabe-i kiram genelde vefat ettikleri yerde defnolunmuşlardır. Ancak, cesedin bozulmasından endişe edilmiyorsa cenazenin başka bir memlekete taşınmasında ve oraya gömülmesinde dini yönden bir sakınca yoktur. Ashaptan Sa'd b. Ebî Vakkas ve Saîd b. Zeyd'in (r.a.) Medine'nin dışında bulunan Akîk'da vefat ettiği ve Medine'ye nakledildiği rivayet edilmiştir (Muvatta, Cenâiz 10; ayrıca bkz. Ali el-Kârî, Fethu Bâbi'l-İnâye, II, 63).

Kabrin açılarak içindekilerin başka bir yere nakli konusuna gelince; kabrin bulunduğu yerden yol geçmesi, su altında kalması veya bulunduğu yerin başkasına ait olup sahibinin orada cenaze defnine izninin bulunmaması gibi zorunlu bir durum bulunmadıkça, ölünün başka bir mezarlığa nakledilmek üzere, defnedildiği yerden çıkarılması caiz değildir (İbn-i Âbidîn, Reddü'l-muhtâr, I, 661).

4. Yıkanmadan Gömülen Cenazenin Çıkarılıp Yıkanması Gerekir Mi?

Cenazenin yıkanması "farz-ı kifaye"dir (Kâsânî, Bedaiu's-Sanâi', I, 300, 306 318; Mevsılî, el-İhtiyâr, I, 91).

Meşrû bir mazeret bulunmaksızın cenazenin yıkanmadan defnedilmesi durumunda o çevredeki cenazeden haberdar olan bütün Müslümanlar vebal altında kalmış olurlar.

Bununla birlikte her nasılsa yıkanmadan defnedilen cenaze eğer üzerine toprak atılmamışsa çıkartılıp yıkanır. Toprak örtülmüşse, yıkamak maksadıyla mezardan çıkarılmaz (İbn-i Âbidîn, Reddü'l-muhtâr, II, 207).

5. Cenazeyi Yıkamanın Hükmü Nedir?

Ölen bir Müslümanın yıkanması, kefenlenmesi ve namazının kılınarak defnedilmesi farz-ı kifayedir (Kâsânî, Bedaiu's-Sanâi', I, 300, 306 318; Mevsılî, el-İhtiyâr, I, 91).

Bunların, meşru bir mazeret bulunmaması halinde vakit geçirilmeden yapılması ise müstehaptır.

6. Gayrimüslim Bir Kimse Müslüman Mezarlığına Ve Müslüman Bir Kimse Gayrimüslim Mezarlığına Defnedilebilir Mi?

Ölen bir kimsenin, kendi dininden olan kimselerin mezarlığına gömülmesi genel bir uygulamadır. Bu, ölü ile ilgili işlemler konusunda her dinin kendine has uygulamaları bulunmasından kaynaklanan bir durumdur. Nitekim İslamî gelenekte ölünün yıkanıp kefenlenerek defnedilmesi, kabir ziyareti ve ölüye dua gibi uygulamalar vardır. Bu uygulamaların sürdürülebilmesi ve dini kültürün bu alanda ayakta tutulabilmesi açısından Müslüman mezarlarının diğer inanç sahiplerinin mezarlarından ayrı alanlarda bulunması önem arz etmektedir. Nitekim tarih boyunca Müslümanlar bu konuda hassas davranmışlar, Müslüman mezarlarının başka inançtan olanların mezarları ile karışmamasına özen göstermişlerdir.

Bununla birlikte Müslümanlar arasında yaşayan bir gayr-i müslimin ölümü halinde kendi din mensuplarının gömüldüğü bir mezarlığı yoksa ve başka yere nakli de mümkün değilse, bu gayri müslimin cenazesi Müslüman mezarlığının uygun bir yerine defnedilebilir.

Tıpkı bunun gibi, bir Müslüman da gayr-i Müslim bir toplum içinde ölür ve defnedilecek bir Müslüman mezarlığı ya da uygun bir yer bulunamazsa, cenazesi gayr-i Müslim mezarlığının bir köşesine defnedilebilir (el-Fetâvâ el-Hindiyye, I, 159).

7. Ölüyü Tezkiye Etmenin Dini Hükmü Nedir?

Ölen bir kişinin iyi bir insan olduğuna dair Müslümanların şahitlik etmelerine tezkiye denir. Hz. Peygamber (s.a.s.)'in, lehinde şahitlikte bulunulan cenaze için *"cenneti hak etti"*; aleyhinde şahitlikte bulunulan cenaze için ise *"cehennemi hak etti"* buyurduğu rivayet edilmiştir (Buhârî, Cenâiz, 86; Müslim, Cenâiz, 60).

Günümüzde, bu tezkiyenin yapılmasını sağlamak amacıyla, cenaze namazını kıldıran kişi, cemaatin ölü hakkındaki kanaatlerini sormaktadır. Cenazenin halini genellikle iyi olarak bilen kişinin, iyiliğine şahitlik yapması, tanımayan veya kötü olarak bilen kişinin ise, hayır duada bulunması uygun olur.

8. Cenaze Merasiminde "Nasıl Bilirsiniz" Sözünün Dayanağı Var Mıdır?

Bir hadis-i şerifte, Müslümanlar arasında iyi intiba bırakmış ve hayırla anılan kimselerin arkasından iyi sözler söylenmesi sebebiyle Allah'ın rahmetine kavuşacakları; kötü intiba bırakan ve kötülüğü ile anılan kişilerin de Allah'ın cezasına çarptırılacakları ifade edilmiştir (Buhârî, Cenâiz, 86; Müslim, Cenâiz, 60).

Şüphesiz bu, o kişiyi bilip-tanıyan kimselerin şehadetidir. Buna göre, cenaze namazından önce veya sonra, "Bu kişiyi nasıl bilirsiniz?" şeklindeki soruya, iyi olarak bilinen kişiler için "iyidir" diye şahitlik etmek, kötü olarak bilinen kişiler için de susmak uygun olur. Tanınmayan kimseler için de, "Allah rahmet eylesin" denilmelidir.

9. Telkin Ne Demektir, Nasıl Yapılır Ve Dini Hükmü Nedir?

Ölmek üzere olan kişinin yanında kelime-i tevhîd ve kelime-i şehâdet okunması ile cenâze defnedildikten sonra, kabirde sorulması muhtemel soruları ve cevapları ölüye hatırlatmaya telkîn denir.

Ölmek üzere olan kişinin, sağ tarafına çevrilerek yüzünü kıbleye gelecek şekilde yatırmak müstehaptır. Bu durumda olan kişinin yanında, hatırlatmak amacıyla kelime-i tevhîd ve kelime-i şehâdet okunur. Hz. Peygamber, *"Ölülerinize (ölüme yaklaşanlara) lâ ilâhe* illallah *demeyi telkin ediniz"* (Müslim, Cenâiz 1, 2) buyurmuştur.

Telkin yapılırken, "kelime-i şahedet veya kelime-i tevhîd" getir şeklinde bir şey söylenmemeli, bu kişinin yanında "lâ ilâhe illallah" demekle yetinilmelidir. Ayrıca Hz. Peygamber, ölmek üzere olan kişinin yanında Yâ-sîn suresini okumayı teşvik etmiştir (Ebû Dâvûd, Cenâiz 24).

Cenâze kabre konup kalabalık dağılınca, orada kalan bir kimsenin kabrin başında yüksek sesle ve ölüye hitaben iman esaslarını hatırlatması şeklinde olan telkîn bazı âlimlerce meşru görülmemekle birlikte, tavsiye edilmediği gibi yasaklanmadığını, bu nedenle de mükellef olduktan sonra vefat eden kimsenin mezarının başında telkin verilebileceğini söyleyen âlimler de vardır. (İbnü'l- Hümâm, Fethü'l-Kadîr, II, 104; el-Fetâvâ el-Hindiyye, I, 157).

10. Ölen Kişinin Arkasından Ağlamanın Ve Yas Tutmanın Hükmü Nedir?

Ölen kişinin arkasından ağlamak rahmet-i ilahinin bir tezahürüdür. Hz. Peygamber (s.a.s.) de oğlu İbrahim ölünce ağlamış, yine ölmek üzere olan bir torunu kendisine haber verilince, gözlerinden yaşlar gelmiştir. Sebebi sorulunca da *"Bu Allah'ın rahmetidir, onu kullarının kalplerine koymuştur. Allah ancak merhametli olan kullarına merhamet eder."* buyurmuşlardır (Buhârî, Cenâiz, 44; Müslim, Cenâiz, 12, 106; Ebû Dâvud, Cenâiz 77).

Ancak ölüm olayından sonra arkada kalanların bağırıp çağırarak, üstlerini başlarını yırtarak ağlamaları caiz değildir. Hz. Peygamber (s.a.s.) *"Musibete uğradığında yakasını-paçasını yırtan, yüz ve yanaklarına vuran, cahiliye işlerine çağıran kimseler bizden değildir*" (Ebû Dâvud, Cenâiz, 22); *"Elleri ile yüzüne vuran, yüzünü tırmalayan, yakasını-paçasını yırtan, kendisinin helak olması ve belaya uğraması için dua eden kadına/kişiye Allah lanet etsin."* (İbn Mâce, Cenâiz, 52) buyurmuştur.

11. Cenaze Nasıl Kefenlenir? Cenaze Kefenlenmeden Elbisesiyle Gömülebilir Mi?

Cenazenin yıkanıp kurulanmasından sonra, usulüne uygun olarak hazırlanmış bezlerle sarılıp örtülmesine kefenleme (tekfin) denir. Cenazenin kefenlenmesi, Müslümanların üzerine farz-ı kifâyedir. Kefenleme geride kalanların vefat eden mümine karşı cenaze namazı ile birlikte yerine getirecekleri son iki görevden biridir.

Nitekim Peygamberimiz (s.a.s.); *“Sizden birisi (ölen) din kardeşinin cenazesinin techiz ve tekfinini üstlendiği zaman bu işi güzelce yapsın.”* (Müslim, Cenaiz, 49; İbn Mâce, Cenâiz, 12) buyurmuştur.

Kefenleme erkekler için gömlek, izâr ve lifâfe olmak üzere üç parça; kadınlar için bunlara ilaveten, başörtüsü ve göğüs örtüsü olmak üzere beş parça bez ile yapılır.

İhtiyaç halinde, erkekler için izâr ve lifâfe olmak üzere iki parça; kadınlar için de bunlarla birlikte başörtüsü olmak üzere üç parça bez ile yetinilir.

Zorunluluk halinde ise, başka bir şey bulunmadığında, bütün vücudunu örtecek bir bez kullanılır (Müslim, Cenaiz, 44; 45). Bu durumda kadın ve erkek kefenlenmesi arasında fark yoktur.

Kefenin parçalarından biri olan gömlek, cenazeyi boyundan ayaklara kadar; “İzâr” baştan ayaklara kadar örten iki bezdir. “Lifâfe” ise, baştan ayağa kadar örten bez olup kefenin en üstüne gelen parçasıdır. Bu, ayak ve baş tarafından bağlanması için biraz daha uzundur.

Kefenin beyaz renkli pamuk bezinden olması daha faziletlidir. Peygamberimiz (s.a.s.): *“Ölülerinizi beyaz kefenle kefenleyiniz.”* (İbn Mâce, Cenâiz: 12) buyurmuştur. Kefen olarak kullanılacak bez, çok basit ve adî veya çok pahalı olmamalı, ölünün mal varlığına uygun olarak alınmalıdır.

Bu itibarla İslâm’a göre, ölü kefenlenmeden üzerindeki elbiseyle gömülemez.

12. Cenaze Namazının Hükmü Nedir?

Cenâze namazı, farz-ı kifayedir. Kadın olsun erkek olsun yalnız bir kişinin bu namazı kılmasıyla farz yerine getirilmiş olur. Cenâze namazı, Allah’a övgü, Rasûlüllah’a (s.a.s.) salât ve ölü için duadan ibarettir. Ölü için cenaze namazı kılınması konusuna Kur’an’da şöyle işaret edilmektedir: *“Onlardan ölen hiçbirine asla namaz kılma ve kabrinin başında durma. Çünkü onlar Allah’ı ve Rasûlünü inkâr ettiler ve fâsık olarak öldüler.”* (Tevbe, 9/84).

Müslümanların ölen din kardeşlerine karşı yerine getirmeleri gereken dinî vecîbelerin başında cenaze namazı kılınması ve bunun için gerekli hazırlıkların yapılması gelmektedir. Rasûlüllah (s.a.s.) bir müslümanın ölümü üzerine, *“Bir din kardeşiniz vefat etmiştir. Kalkın, onun cenaze namazını kılın”* (Müslim, Cenâiz, 22/66) buyurmuştur. Başka bir hadiste Hz. Peygamber (s.a.s.)’in, Osman b. Maz’ûn’un cenaze namazını kıldığı ve namazı kılarken dört defa tekbir aldığı belirtilmektedir (İbn Mâce, Cenâiz, 24/1502).

13. Cenaze Namazı Nasıl Kılınır?

Cenaze namazı rükû ve secdesi olmayan bir namazdır; rükünleri kıyam ve tekbirdir. Cenaze namazında iftitah tekbiriyle birlikte dört tekbir bulunmaktadır. Selam vermek vaciptir. Sünnetleri ise, Allah’a hamd ve senâ etmek, Rasûlüllah’a (s.a.s.) salât ve selam getirmek, hem ölüye hem de Müslümanlara dua etmekten ibarettir.

Cenaze namazı kılmak için, cenazeye karşı ve kıbleye yönelik olarak saf bağlanır ve niyet edilir. İmam ve cemaat tekbir alarak ellerini bağlarlar. Tekbirden sonra imam ve cemaat içlerinden, "ve celle senâüke" cümlesiyle birlikte "Sübhaneke" zikrini okurlar. Ardından imam ellerini kaldırmadan tekbir alır, cemaat de içinden tekbir alır ve hepsi içlerinden "Salli" ve "Bârik" dualarını okur. Tekrar aynı şekilde tekbir alırlar ve bilenler cenaze duasını (Tirmizî, Cenâiz, 38), bilmeyenler de, dua niyetiyle "Fatiha" suresini veya başka bir duayı okur (Tirmizî, Cenâiz, 39/1026).

Daha sonra yine aynı şekilde tekbir alınır ve arkasından sağa ve sola selam verilir. Böylece namaz tamamlanmış olur.

Cenaze namazında taharet, kıbleye yönelmek, setr-i avret ve niyet gibi şartlara riayet edilir. Namazı kılınacak cenâzenin Müslüman olması, yıkanıp kefenlenmiş olması, cemaatin önünde olması, bedeninin tamamı veya yarıdan fazlası, yahut başı ile birlikte en az yarısının bulunması gerekir.

Canlı olarak doğup ölen çocuk yıkanır ve cenaze namazı kılınır (Fetâvâ-yı Hindiye, I, 159).

14. Cenaze Namazını Kılmanın Belli Bir Vakti Var Mıdır? Yakınlarının Gelmesi İçin Cenazenin Defni Ertelenebilir Mi?

Cenaze namazının kılınması için belirli bir vakit yoktur. Günün her saatinde cenaze namazı kılınabilir. Ancak zorunlu olmadıkça kerahet vakitlerinde kılınması uygun değildir (Tirmizî, Cenâiz, 41/1030). Hazırlanmış olan bir cenazeyi bekletmeksizin, namazını kılıp çabukça defnetmek daha uygundur (Tirmizî, Cenâiz, 50/1015). Bununla beraber, daha çok cemaatin katılması, ölen kişinin akraba, eş, dost ve komşuları gibi hukuku bulunan insanlara ölüm haberini duyurup son görevlerini yapmak üzere cenaze merasiminde bulunabilmelerinin sağlanması amacıyla, bir süre bekletilebilir.

15. Birden Fazla Cenaze İçin Tek Bir Namaz Kılınabilir Mi?

Birden fazla cenaze hazır olduğunda, bunların namazlarını ayrı ayrı kılmak daha uygun ise de, hepsi için tek bir namaz kılmak da yeterlidir (Serahsî, el-Mebsût, II, 65; Mehmet Zihni Efendi, Nîmet-i İslâm, 431).

16. Bir Cenazeye Birden Fazla Namaz Kılınabilir Mi?

Cenaze namazı bir defa kılınmakla farz yerine getirilmiş olur. Bu nedenle, tekrar kılınması gerekmez. Ancak, cenaze namazında bulunamayan kişiler, daha sonra münferit olarak veya ayrı bir cemaatle tekrar kılabilirler. Nitekim, Hz. Peygamber (s.a.s.), cenaze namazında hazır bulunamadığı Ümmü Sa'd için daha sonra cenaze namazı kılmıştır (Tirmizî, Cenâiz, 47).

17. Ölü Sahiplerinin, Cenaze Merasiminden Sonra Yemek Vermesi Uygun Mudur?

Hz. Peygamber, ölünün kendi ailesinin yemek hazırlayıp gelenlere ikram etmesini hoş karşılamamıştır. Ölen kişinin mirasçıları fakir iseler veya aralarında buluğ çağına erişmemiş çocuk var ise, geriye bıraktığı maldan yemek yapılarak cenazeye gelenlere verilmesi helal değildir. Buna karşılık Peygamberimiz, komşu ve akrabalarının ölü sahiplerine yemek getirmelerini tavsiye etmiştir (İbn Mâce, Cenâiz, 59).

18. Taziyenin Hükmü Nedir?

Taziye, ölünün yakınlarının üzüntüsünü paylaşarak, onları teselli edici, rahatlatıcı sözler söylemektir. Hz. Peygamber (s.a.s.), başına bir felaket gelen kimseyi ziyaret etmekle ilgili olarak şöyle buyurmuştur: *"Felakete uğrayan bir kimseye geçmiş olsun ziyaretinde bulunana, felakete uğrayana verilecek sevabın misli verilir."* (Tirmizî, Cenâiz, 71). Aynı şekilde cenaze yakınlarına taziyede bulunmayı tavsiye ederek: *"Her kim çocuğunu kaybeden bir kadına başsağlığı ziyaretinde bulunursa o kimseye Cennet'te bir elbise giydirilir."* (Tirmîzî, Cenâiz, 74) buyurmuştur.

Ölü yakınlarının acılarını tazelememek için, taziye üç günden sonraya bırakılmamalıdır (İbn Hacer el-Askalânî, Fethu'l-Bârî, III, 146). Taziyede bulunan şahıs, ölünün yakınlarına sabır ve metanet diler, cenaze için hayır duada bulunur.

19. Bir Mezara Birden Fazla Cenaze Defnedilir Mi?

Normal şartlarda bir kabre, yalnız bir cenaze defnedilir. Zaruret halinde bir kabre birden çok cenaze konulabilir. Nitekim Hz. Peygamber Uhud şehitleri için böyle bir uygulama yapmıştır. Fakat bu durumda cenazelerin arası toprak vb bir şeyle ayrılmalıdır (Burhâneddin Mâze, el-Muhîtu'l-Burhânî, II, 351).

Önce defnedilmiş olan cenaze, tamamen çürüyüp toprak haline gelmedikçe, bir zaruret olmaksızın kabrin açılması ve bu kabre ikinci bir cenazenin defni caiz değildir. Cenaze çürüyüp toprak haline geldikten sonra ise, aynı kabre başka bir cenaze defnedilebilir (İbn Kudâme, el-Muğnî, II, 563; Mevsılî, el-İhtiyâr, I, 96-97; Nevevî, Ravda, II, 138; Mehmet Zihni Efendi, Nîmet-i İslâm, 438).

Daha önce defnedilen cenazenin çürüdüğü kanaatiyle mezar açıldığında çürümeyen bazı kemikler bulunursa, bu kemikler bir tarafa çekilip araya topraktan bir set yapmak suretiyle ikinci cenaze defnedilebilir.

20. Çok Katlı Mezar Yapılması Dinen Uygun Mudur?

Yer darlığı ve ekonomik zaruretler nedeniyle, bölümleri birbirinden katlı mezarlar yapılmasında ve toprağa vermek kaydıyla bunlara cenaze defnedilmesinde dînen bir sakınca yoktur.

21. Mezar Başka Bir Yere Nakledilebilir Mi?

Kabrin olduğu yerden yol geçmesi, su altında kalması veya bulunduğu yerin başkasına ait olup sahibinin orada cenaze defnine izninin bulunmaması gibi zorunlu bir durum bulunmadıkça, defnedilen cesedin başka bir mezarlığa nakledilmek üzere, çıkarılması dinen caiz değildir (Mehmet Zihni Efendi, Nîmet-i İslâm, 438).

Bu konuda ölenin vasiyetinin bulunması, mezarın yakınları tarafından ziyaret edilmesinin çok zor olması, yolunun olmaması gibi hususlar, kabrin nakli için geçerli mazeret sayılmaz.

22. Mezar Yaptırmanın Hükmü Nedir?

Ölen kişinin defnedildiği yerin kaybolmasını önlemek için, israfa varmamak şartıyla basit bir mezar yaptırılmasında dinen bir sakınca yoktur. Buna karşılık, kabirlerin yükseltilmesi, üzerine kubbeli binalar yapılması, taşına övücü veya kaderden şikâyet edici sözler yazılması dinimizce yasaklanmıştır. Rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (s.a.s.) kabirler üzerine bina yapmayı onları çiğnemeyi ve üzerlerine yazı yazmayı yasaklamıştır (İbn Mâce, Cenâiz, 58). Ayrıca mezar için yapılan harcamaların, ölü ve diri için hiçbir yararı bulunmadığından, büyük masraflar yaparak mezar yaptırmak israftır, israf ise haramdır.

23. Gıyabi Cenaze Namazı Kılınabilir Mi?

Asıl olan, namazının kılınabilmesi için cenazenin hazır bulunmasıdır. Bununla birlikte hazır olmayan cenaze için namaz kılmak da caizdir. Hz. Peygamber (s.a.s.)'in sünnetinde bu uygulamaya rastlanmaktadır. Rivayete göre Rasûlüllah (s.a.s.), Necâşî'nin vefatını haber vermiş, sonra da onun cenaze namazını kıldırmak üzere cemaatin önüne geçmiş, ashab da arkasında saf tutmuştur (Buhârî, Cenâiz, 55; Müslim, Cenâiz, 64).

Olayda hazır bulunan Câbir b. Abdullah (r.a.) der ki: *"Rasûlüllah* (s.a.s.)*, Necâşî'nin (gıyabında) cenaze namazını kıldırdı. Ben de ikinci yahut üçüncü saftaydım"* (Buhârî, Cenâiz, 54).

Yine, Rasûlüllah'ın (s.a.s.) Uhud şehitleri (Buhârî, Cenâiz, 73) ve kendisine haber verilmeden defnedilen cenazeler için de gıyabi cenaze namazı kıldığı bilinmektedir (Buhârî, Cenâiz, 56).

24. Cenaze Namazı Cami İçerisinde Kılınabilir Mi?

Hanefîlere göre, cenaze namazı cami dışında kılınır. Bir mazeret olmadıkça cami içinde kılınması mekruhtur. Ancak yağmur, çamur, soğuk gibi bir mazeret bulunması durumunda cenaze namazının camide kılınmasında bir sakınca yoktur (Fetâvâ-yı Hindiye, I, 165).

Şâfiîlere göre ise bu namazın camide kılınması, camiyi kirletme endişesi yoksa müstehabtır (Nevevî, el-Mecmû, V, 213). Ayrıca, Sa'd b. Ebî Vakkas vefat ettiği zaman Hz. Aişe kendisinin de cenaze namazı kılabilmesi için cenazenin mescide

getirilmesini istemiş ancak sahabiler onun bu isteğini hoş karşılamamıştı. Bunun üzerine Hz. Âişe: *"İnsanlar ne çabuk unutuyorlar! Rasûlüllah* (s.a.s.)*, Süheyl b. Beydâ'nın cenaze namazını mescidde kılmıştı"* (Müslim, Cenâiz, 34) demiştir.

25. Cenaze Namazı Ayakkabı İle Kılınabilir Mi?

Bütün namazlarda olduğu gibi cenaze namazında da namaza mani olan pisliklerin giderilmesi (necasetten taharet) şarttır. Buna göre, cenaze namazı kılacak kimsenin ayakkabılarında namaza engel bir pislik yoksa, namazını ayakkabıları ile kılmasında dinen bir sakınca bulunmamaktadır.

Nitekim Rasûlüllah (s.a.s.), ayakkabıları ile cenaze namazına durmuş, Cebrail'in ayakkabılarına pislik bulaşmış olduğunu haber vermesi üzerine onları çıkarmıştır (Ebû Dâvud, Salât, 89).

26. Cenazenin Yıkanması Ve Defni Konusunda Yapılan Vasiyet Geçerli Midir?

Sağlığında kendisini belirli bir kimsenin yıkamasını, cenaze namazını kıldırmasını ve defnetmesini yahut da belirli bir yere defnedilmesini vasiyet eden kişinin, bu vasiyeti bağlayıcı değildir. Ancak, ölünün yakınları, dilerlerse bu vasiyeti yerine getirebilirler (Fetâvâ-yı Hindiye, I, 163).

27. Cenaze Geçerken Ayağa Kalkmanın Hükmü Nedir?

Dinimize göre, Müslüman olsun olmasın, bütün insanlar saygıdeğerdir. Kur'an-ı Kerim'de insanın bu yönüne atıf yapan ayetler vardır (İsrâ 17/70). İnsan hayattayken saygıya layık olduğu gibi ölümünden sonra da layıktır. Bu sebeple gerek ölüm sonrası henüz defnedilmeden, gerekse defnedildikten sonra mezarda iken insanın bu saygınlığına aykırı davranışlardan kaçınmak ve ona karşı saygı ifade eden tutum ve davranışlar sergilemek gerekir.

Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.), yanından geçen bir cenaze için ayağa kalkmış, orada bulunanların kendisine bunun bir Yahûdî cenazesi olduğunu haber vermeleri üzerine, *"O da bir insan değil miydi? "* (Buhârî, Cenâiz, 50; Nesâî, Cenâiz, 45-47) buyurmuştur. Konu ile ilgili bir başka hadis ise şöyledir: *"Cenaze gördüğünüzde, sizi geçinceye kadar ayakta durunuz"* (Buhârî, Cenâiz, 47).

28. Gayrimüslimlerin Cenaze Törenlerine Katılmakta Sakınca Var Mıdır?

Müslümanlar gayrimüslimlerin cenaze törenlerine katılabilirler. Ancak, böyle bir merasime katılan kişinin, diğer dinlere ait duâ, ibadet ve benzeri dînî ayin ve ritüellerin icrasına katılması ve gayrimüslim ölüler için rahmet dilemesi caiz değildir.

Rasûlüllah (s.a.s.), amcası Ebû Tâlib ölüm döşeğinde iken ona "Lâ ilahe illallah" kelimesini telkin etmiş, iman etmemesi üzerine: *"Allah'a yemin ederim ki, ben sana af ve mağfiret dilemekten nehyolunmadığım müddetçe, senin için muhakkak Allah'tan mağfiret dileyeceğim"* (Buhârî, Cenaiz, 81) buyurmuştur. Bu olay üzerine *"Cehennem ehli oldukları açıkça kendilerine belli olduktan sonra, -yakınları da olsalar- Allah'a*

ortak koşanlar için af dilemek, ne Peygambere yaraşır ne de mü'minlere." (Tevbe, 9/113) ayeti inmiştir.

Taziye ve teselli etmek gibi insani amaçlarla gayrimüslim kimselerin cenaze törenlerine katılmakta ise bir sakınca yoktur.

29. Âdetli Kadın Kabir Ziyareti Yapabilir Mi?

Kadınların ayhali dönemlerinde, -temizleninceye kadar- cinsî ilişkide bulunmaları Kur'an-ı Kerim'le (Bakara, 2/222); namaz, oruç ve Kâbe'yi tavaf da, Sünnet ile yasaklanmıştır (Tirmizî, Savm, 68). Kadınların adetli iken kabir ziyareti yapmalarını yasaklayan bir ayet veya hadis yoktur. Bu sebeple kadınların adetli iken kabir ziyareti yapmaları caizdir.

30. Devir Ve Iskatın Dinimizde Yeri Var Mıdır?

Iskat, kişinin sağlığında çeşitli sebeplerle eda edemediği namaz, oruç, kurban, adak, keffaret... gibi dinî mükellefiyetlerinin, ölümünden sonra fidye ödenerek düşürülmesi, böylece o kişinin bu tür borçlarından kurtulması anlamını taşır. Kur'an-ı Kerim'de: *"Oruca dayanamayanlar bir yoksul doyumu fidye öder."* (Bakara, 2/184) buyurulmaktadır.

Bu ayetin hükmüne göre, oruca dayanamayan veya mazeretleri sebebiyle Ramazanda ve diğer zamanlarda oruç tutmaktan aciz kimselerin, her bir oruç günü için fidye ödemeleri gerekir. İslâm fakihlerinin çoğunluğu, bu âyet-i celiledeki oruç yerine fidye ödenmesi hükmüne illet olan vasfın "acz" olduğuna hükmederek, mazeretli veya mazeretsiz oruç tutmamış ve kaza etmeden vefat etmiş olan kimselerin oruç borçları için de fidye ödeneceğini, hatta bu kimselerin bu konuda vasiyette bulunmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Çünkü ölen kimse de artık oruç tutmaktan acizdir. O halde bunların durumu, tutamadıkları oruca karşı fidye vermeleri nâssla sabit olan kişilerin durumuna kıyas edilebilir. Ölenin bu konuda vasiyeti varsa, bu kıyas hükmü daha da kuvvet kazanmış olur.

Vasiyet yoksa, mirasçılar bunu yapmaya mecbur değildir. Ölen kişi miras bırakmamışsa veya bıraktığı mal yetmezse kendi mallarından teberru olarak da verebilirler. Oruç için bu şekilde yapılacak ıskat, dinî hükümlere uygundur.

Namazların ıskatına gelince; bir kişinin namaz borçlarının fidye ile ödenebileceğine dair Kur'an ve sünnette ne bir delil ne bir işaret vardır. Bu itibarla fidye ile namaz borçlarının düşeceği söylenemez. Ancak, yoksulların sevindirilmesi sonucu Allah'ın affının tecellisi umulur. Hiç olmazsa sadaka sevabı verilir, günahların bağışlanmasına vesile olur. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de "*Şüphesiz, iyilikler kötülükleri giderir"* (Hûd 11/114) buyurulmuştur.

Ancak, belli bir miktar paranın fakire verilmesi ve onun da güya hamiyetli davranarak; aldığı parayı veren kişiye hibe etmesi ve ödenmesi gereken meblağ tamamlanıncaya kadar bu kabul ve hibe işinin devamı demek olan "devir" uygulamasının aklî ve naklî hiçbir mesnedi yoktur.

Sonuç olarak, imkânlar dâhilinde fakirlere sadaka vermek, hayır işleri yaptırmak, hayır kurumlarına yardımda bulunmak geride kalanların ölüler için yapabilecekleri en uygun davranıştır. Fakat bunu yaparken ölenin varisleri arasında fakirler, yetimler, ihtiyaç sahipleri, eş ve çocukların bulunması halinde (ölenin vasiyeti dışında) bunların mallarından ıskat, tasadduk ve devir yapılarak mağdur edilmeleri aslâ caiz değildir (İbn Nüceym, el-Bahru'r-râik, IV, 117; İbn Âbidîn, II, 72).

Şâfii mezhebinde ağırlıklı görüş, namaz veya adanmış itikâf borcuyla ölen kimsenin yakınlarının ölen adına bu ibadetleri ifa etmesinin de fidye vererek bu borçları düşürmesinin de caiz olmadığı yönündedir Bununla birlikte sonraki Şâfiî kaynaklarında İmam Şafiî'nin itikaf borcuyla ilgili görüşünden yola çıkılarak yakınlarının ölen adına bu iki ibadeti ifa edebileceği; yine, ölenin namaz ve itikâf borcu için fidye verilebileceği belirtilmiştir (Nevevî, el-Mecmû, VI, 372). Ancak Sübkî gibi bazı Şâfiî fakihleri, mezhepte tercih edilen görüşün bu olmadığını vurgulamışlardır (Bâcûrî, I, 311).

31. Cenaze Namazı Teyemmüm İle Kılınabilir Mi?

Cenaze namazı, şartları bakımından diğer namazlar gibidir. Bu namazda, taharet, kıbleye yönelmek, setr-i avret ve niyet gibi şartlara riayet edilir. Cenaze namazının abdestsiz olarak kılınması caiz değildir. Ancak kişi abdest ile meşgul olduğu takdirde cenaze namazını kaçıracak ise, teyemmüm ederek cenaze namazını kılabilir (Mevsılî, el-İhtiyâr, I, 21-22).

32. Ölünün Ardından Yedinci, Kırkıncı Ve Elli İkinci Gecesi Gibi Uygulamaların Dini Hükmü Nedir?

Ölen bir müslümanın usûlüne göre yıkanıp kefenlenmesi ve cenaze namazının kılınarak defnedilmesi farzdır (Kâsânî, Bedaiu's-Sanâi', I, 300, 306, 318). Bunun dışında yapılması gereken yedinci, kırkıncı ve elli ikinci gün veya bunların duası gibi zaman ve şekle bağlanmış bir görev yoktur. Bunların hiçbir dinî dayanağı da bulunmamaktadır.

Ancak, sevabı ölen kimsenin ruhuna bağışlanmak üzere her türlü ibadet yapılabileceği gibi çeşitli vesilelerle dua da edilebilir (Buhârî, Vesâyâ, 19; Müslim, Zekat, 15).

33. Kabir Azabı Var Mıdır?

Ölümle başlayıp yeniden dirilmeye kadar devam edecek hayata kabir hayatı denilir. İslâm inancına göre kabir azabı vardır. Buna delâlet eden âyetler (İbrahim, 14/27; Mü'min, 40/46) ve hadis-i şerifler bulunmaktadır. Nitekim bir hadis-i şerifte *"Kabir, âhiret duraklarının ilkidir. Bir kimse eğer o duraktan kurtulursa sonraki durakları daha kolay geçer. Kurtulamazsa, sonrakileri geçmek daha zor olacaktır."* (Tirmizî, Zühd, 5) buyrularak ölümle âhiret hayatının başladığı ifade edilmiştir.

İnsan öldükten sonra kabre konulunca Münker ve Nekir adında iki melek kendisine gelerek soru soracaklar, iman ve güzel amel sahipleri bu sorulara doğru cevaplar verecekler ve kendilerine cennet kapıları açılarak cennet gösterilecektir. Kâfir ve

münafıklar ise bu sorulara doğru cevap veremeyecek, onlara da cehennem kapıları açılacak ve cehennem gösterilecektir. Kâfirler ve münafıklar kabirde acı ve sıkıntı içinde azap görürlerken müminler nimetler içerisinde mutlu ve sıkıntısız bir hayat süreceklerdir (Tirmizî, Cenâiz, 70).

34. Kabir Ziyaretinin Adabı Nedir?

Mezarlıkların ziyaret edilmesi, bu vesileyle ölümün hatırlanması ve orada yatanlardan ibret alınması dinimizin tavsiye ettiği hususlardandır. Kabir ziyaretinde bulunan kişi, ahireti hatırlamalı, dünyanın geçici olduğunu ve bir gün kendisinin de öleceğini düşünmelidir. Hz. Peygamber (s.a.s.) geceleri Baki' kabristanına gelir ve *"Mü'minler yurdunun sakinleri sizlere selam olsun. İnşâAllah biz de size katılacağız. Bizler ve sizler için Allah'tan afiyet dilerim; Allah'ım, Baki' kabristanında bulunanları bağışla"* diye dua ederlerdi (Müslim, Cenâiz, 35). Kabir ziyaretinde bulunan kişinin ölü için dua etmesi ve Kur'an okuyarak sevabını orada bulunanların ruhlarına bağışlaması uygun olur.

Ancak, kabir ve türbe ziyaretlerinde İslâm'ın özüne ve tevhid anlayışına ters düşen, itikâdî bakımdan da zararlı olan tutum ve davranışlardan uzak durmak gerekir. Kabrin başında yüksek sesle ağlayıp gürültü yapmak, kabrin parmaklık ve taşlarını öpmek, onlara sarılıp ağlamak ise İslâm ile bağdaşmaz.

Türbelerde yatan kişileri beşer üstü varlıklar olarak görmek; bu zatların duaları kabul ettiğine, ilâhi kudretlerinin olduğuna inanmak; bir kısım ihtiyaç ve dilekleri onlara arz etmek; kendilerinden medet ummak; bu ziyaretleri dini bir vecibe gibi telakki etmek; bez bağlamak; mum yakmak; kurban kesmek, şeker vb. yiyecek maddeleri dağıtarak onlardan yardım dilemek, tevhid dini olan İslâm'la bağdaşmaz. Ölen kişilerden medet ummak ve onlardan bazı şeyler beklemek iman açısından tehlikeli bir davranıştır.

35. Kadınlar Kabir Ziyaretinde Bulunabilirler Mi?

Bütün Müslümanlar kabir ziyaretinde bulunabilirler. Hz. Peygamber (s.a.s.), cahiliye alışkanlıklarının devam ettiği dönemde kabir ziyaretini bir ara yasaklamış, ancak bunu daha sonra serbest bırakarak, *"Size kabir ziyaretini yasaklamıştım. Artık kabirleri ziyaret edebilirsiniz. Çünkü bu size ahreti hatırlatır"* (Müslim, Cenâiz, 36/106; Ebû Dâvud, Cenâiz, 77) buyurmuştur.

Bu itibarla kadınlar da, kabirleri ziyaret edebilirler. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.), çocuğunun kabri başında ağlamakta olan bir kadına sabır tavsiye etmiş, onu ziyaretten menetmemiştir (Buhârî, Cenâiz, 7, Ahkâm, 11; Müslim, Cenâiz, 15).

Hz. Peygamber (s.a.s.)'in kabirleri çok ziyaret eden kadınlara beddua ettiğini bildiren hadisler (Tirmizî, Cenâiz, 61; Nesaî, Cenâiz, 104; İbn Mâce, Cenâiz, 49) kabir ziyaretinin yasak kılındığı dönemle ilgilidir.

Büyük hadis bilgini Tirmizî ilgili hadisi zikrettikten sonra şöyle demektedir: "Bir kısım ilim adamlarının görüşü şudur: Kabirleri ziyaret eden kadınlara beddua içeren

hadisler, kabir ziyaretine izin verilmesinden önce idi. Kabir ziyaretine izin verilince, bu izin kadınlar ve erkekleri kapsayan bir genellik ifade eder." (Tirmizî, Cenâiz, 61).

36. Yapılan Hayrın Veya Okunan Kur'an'ın Sevabı Ölen Kimseye Bağışlanabilir Mi?

Yapılan ibadetin ve hayırların sevaplarının başkasına bağışlanması caizdir. Kişi, okuduğu Kur'an-ı Kerim'in, yaptığı hatmin ve işlediği bir hayrın sevabını başkasına bağışlayabilir. İster sağ, ister ölmüş olsun, kendisine sevap bağışlanan kimsenin, bundan yararlanacağı umulur. Başkası tarafından bağışlanan sevapla, bir kimsenin bizzat yapması gereken ibadet borçları ödenmiş olmaz ise de, bunlar iyilik ve sevaplarının çoğalmasına ve derecesinin yükselmesine vesile olabilir.

Beni Seleme kabilesinden bir adam, annesi ve babası öldükten sonra, onlara bir iyilik yapıp yapamayacağını sordu. Hz. Peygamber (s.a.s.): *"Evet, onlara rahmet dilemek, onlar için istiğfar etmek, vasiyetlerini yerine getirmek, akrabaları ile ilgilenip onlara karşı üzerine düşeni yapmak, dostlarına hürmet edip ikramda bulunmaktır."* (Ebû Dâvud, Edeb, 129; İbn Mâce, Edeb, 2) buyurmuştur.

Annesinin aniden öldüğünü, şayet konuşabilseydi sadaka verilmesini vasiyet edeceğini zannettiğini belirterek, onun adına sadaka verirse sevabının kendisine ulaşıp ulaşmayacağını soran sahabîye de: *"Evet, ulaşır. Onun namına sadaka ver"* (Buhârî, Vasâyâ, 19; Müslim, Zekât, 51) buyurmuşlardır.

37. Cenazede Alkış Tutulması, Slogan Atılması Ve Islık Çalınması Caiz Midir?

Cenazenin ardından kabre kadar gitmek sünnettir. Cenaze merasimlerinin ölen bir Müslümana yapılması gereken son bir vazife olması yanında, yaşayanlara ölümü hatırlatmak, âhireti düşünerek ibret almalarını sağlamak gibi amaçları vardır. Bu nedenle cenaze törenlerinde bağırıp çağırmak, yüksek sesle ağlamak, ölen kişileri alkışlamak, slogan atmak, ıslık çalmak, zılgıt çekmek, tezahürat yapmak caiz değildir. İslâm âlimleri, değil bu gibi taşkınlıkları, cenaze merasimlerinde yüksek sesle tekbir getirmeyi bile hoş karşılamamışlar, mekruh kabul etmişlerdir (Fetâvây-ı Hindiyye, I, 162). Öte yandan ibadet esnasında el çırpmak ve ıslık çalmak, kınanan bir davranıştır.

Nitekim bir ayette *"Onların, Kâ'be'nin yanında duaları ıslık çalıp el çırpmaktan ibarettir. Öyle ise (ey müşrikler) inkâr etmekte olduğunuzdan dolayı tadın azabı"* (Enfal, 8/35) buyurulmuştur. Bu itibarla cenaze merasiminde hazır bulunanların cenazeyi sükûnet ve vakarla takip etmeleri gerekir. Bu ölen kimseye gösterilecek saygının da bir gereğidir.

38. Cenazeye Çelenk Veya Çiçek Göndermenin Hükmü Nedir?

Cenaze merasimlerine çelenk, çiçek veya kabirlere çelenk konulmasının ölüye hiçbir faydası yoktur. Öte yandan bu tür harcamalar, yerinde bir harcama olmadığından israftır; israf ise haramdır (A'raf, 7/31).

Bu itibarla, çelenk için sarf edilecek paranın, sevabı ölenin ruhuna hediye edilmek üzere, hayır kurumlarına veya fakirlere bağışlanması daha uygun ve daha yararlı bir davranıştır.

39. Kabir Üzerine Oturmak Günah Mıdır?

İnsanın dirisi saygın olduğu gibi ölüsü de saygındır. Dolayısıyla ölülere saygı duyulması ve saygısızlık anlamı taşıyan davranışlardan kaçınılması gerekir. Bu itibarla, zaruret olmadığı sürece, mezarların üzerinden geçilmesi ve kabirlerin üzerine oturulması dinen uygun bir davranış değildir. Hz. Peygamber (s.a.s.): *"Sizden birinizin ateş üzerine oturup da bu ateşin elbisesini yakması, kabir üzerine oturmasından daha iyidir"* (Müslim, Cenâiz, 96) buyurmuşlardır. Ancak, kabrin kenarına oturulmasında bir sakınca yoktur.

40. Bayanlar Cenaze Namazı Kılabilirler Mi? Cenaze Namazında Saf Düzeni Nasıldır?

Bayanlar cenaze namazına iştirak edebilirler. Ancak kadınların sadece namaz kılarken değil, diğer zamanlarda da ihtiyaç ve zaruret bulunmadıkça erkekler arasına karışmamaları ve yakın temas içinde bulunmamaları gerekir. Bu itibarla kadınlar, hangi namaz olursa olsun, erkeklerle birlikte namaz kıldıkları takdirde, namaza erkeklerden ayrı, uygun bir yerde durmaları gerekir. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.), namaz saflarını önce erkekler, sonra erkek çocuklar en arkada da kadınlar olmak üzere düzenlemiştir (Müslim, Mesacid, 48, h. no: 1534).

Sünnet olan, safların burada belirtilen şekilde olmasıdır. Sünnete aykırı olarak kadınlar erkek safları arasına karışıp imama uyarlarsa, Hanefi mezhebine göre, beş vakit namaz gibi rükû ve secdesi bulunan namazlarda kadınların arkasında ve hizasında kalan erkeklerin namazları bozulmuş sayılır.

Bu duruma sebep olan kadınlar da günah işlemiş olurlar. Bu durum, rükû ve secdesi bulunmayan cenaze namazında olursa, erkeklerin namazı bozulmaz. Ancak Hz. Peygamber (s.a.s.)'in düzenlemesine aykırı hareket edildiği için mekruh olur.

41. Cenazenin Yüzünü Açıp Bakmak Caiz Midir?

Cenaze yıkanıp kefenlendikten sonra yüzünün açılarak yakınlarının ve dostlarının ona son kez bakmaları veya öpmeleri caizdir. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.)'in Osman İbn-i Maz'un (r.a.) ve oğlu İbrahim vefat ettiğinde böyle yaptığı bilinmektedir. Aynı şekilde Hz. Peygamber Efendimiz vefat ettiğinde Hz. Ebû Bekir (r.a.)'in de onun yüzünden örtüyü kaldırdığı, sonra da üzerine kapanıp, iki kaşının arasını hürmetle öptüğü ve ağlamağa başladığı hadis kaynaklarında nakledilmektedir (Ebû Dâvud, Cenaiz, 3163).

Kadın cenazenin yüzüne mahremi olan erkeklerle, kadınların bakmaları caiz ise de mahremi olmayan erkeklerin herhangi bir zaruret bulunmadıkça kadın cenazenin yüzüne bakmaları mekruh görülmüştür. Erkek cenazenin yüzüne kadınların

bakmasında bir sakınca yoktur (Kâsânî, Bedâiu's-sanâi', I, 304-305; Şirbînî, Muğni'l-muhtâc, I, 357).

42. Kıbleye Yönelik Olarak Defnedilmediği Sonradan Anlaşılan Bir Cenaze İçin Her Hangi Bir Şey Yapılır Mı?

Cenazenin yüzü kıbleye gelecek şekilde sağ omuzu üzerine yatırılarak defnedilmesi sünnettir. Bu itibarla, bilmeyerek kıble dışında bir istikamete doğru defnedilen cenaze olduğu gibi bırakılır. Zira meşru bir mazeret bulunmaksızın kabrin açılması caiz değildir. Ancak kabrin üzerinden yol geçmesi, su altında kalması veya kabrin bulunduğu yerin başkasına ait olup sahibinin orada cenaze defnine izninin olmaması gibi zorunlu durumlarda, kabrin açılarak cenazenin başka bir yere nakledilmesi caizdir (İbn Âbidîn, Reddu'l-muhtâr, I, 661).

43. Kabirler Üzerinden Yol Geçirilebilir Mi?

Bir kabristan ne kadar eski olursa olsun ve kendisine ne kadar ihtiyaç kalmamış bulunursa bulunsun, bir zaruret olmadıkça yine kabristan olarak korunması gerekir. Böyle bir kabristanı satmak, üzerine bina ve benzeri şeyler yaparak içinde bulunan ölü kemiklerini başka bir mezarlığa nakletmek caiz değildir.

Ancak başka bir alternatif olmaması sebebiyle, umumun yararına oradan yol geçirilmesi gibi kamunun kaçınılmaz bir ihtiyacını giderme zarureti varsa, bu ihtiyacı gidermek için mezarlar başka bir yere nakledilebilir. Nitekim kamuya ait olan bir yer ya da mal, yararı yine kamuya dönük olmak üzere gerektiğinde satılabilir ya da değiştirilebilir (Zeylaî, Tebyînü'lhakâik, III, 331).

44. Ameliyatla Kesilen Bacak Veya Kol Gibi Vücut Azalarının Defin İşlemi Olur Mu? Bu Organlar Nasıl Bir Uygulamaya Tabidir?

Bir kaza sonucu ölen ve cesedi parçalanan Müslüman bir ölünün cenaze namazının kılınması için, cesedin çoğunun veya yarısı ile birlikte başının bulunması gerekir. Eğer bu iki durumdan birisi bulunmazsa onun üzerine cenaze namazı kılınmadan kefenlenip defnedilir. Aynı şekilde herhangi bir sebeple bir kimsenin kesilen veya kopan kolu veya ayağı, temiz bir bez parçasına sarılır, üzerine namaz kılınmaksızın mezarlığa veya uygun bir başka yere gömülür (Tahtâvî, Hâşiye ala Merâki'l-Felâh, 314- 318).

45. Gayrimüslim Bir Kimse Müslüman Mezarlığına Ve Müslüman Bir Kimse Gayrimüslim Mezarlığına Defnedilebilir Mi?

Ölen bir kimsenin, kendi dininden olan kimselerin mezarlığına gömülmesi genel bir uygulamadır. Bu, ölü ile ilgili işlemler konusunda her dinin kendine has uygulamaları bulunmasından kaynaklanan bir durumdur. Nitekim İslamî gelenekte ölünün yıkanıp kefenlenerek defnedilmesi, kabir ziyareti ve ölüye dua gibi uygulamalar vardır. Bu uygulamaların sürdürülebilmesi ve dini kültürün bu alanda ayakta tutulabilmesi açısından Müslüman mezarlarının diğer inanç sahiplerinin mezarlarından ayrı alanlarda bulunması önem arz etmektedir. Nitekim tarih boyunca Müslümanlar bu

konuda hassas davranmışlar, Müslüman mezarlarının başka inançtan olanların mezarları ile karışmamasına özen göstermişlerdir.

Bununla birlikte Müslümanlar arasında yaşayan bir gayr-i müslimin ölümü halinde kendi din mensuplarının gömüldüğü bir mezarlığı yoksa ve başka yere nakli de mümkün değilse, bu gayr-i müslimin cenazesi Müslüman mezarlığının uygun bir yerine defnedilebilir.

Tıpkı bunun gibi, bir Müslüman da gayr-i Müslim bir toplum içinde ölür ve defnedilecek bir Müslüman mezarlığı ya da uygun bir yer bulunamazsa, cenazesi gayr-i Müslim mezarlığının bir köşesine defnedilebilir (el-Fetâvâ el-Hindiyye, I, 159).

46. İntihar Edenin Cenaze Namazı Kılınır Mı?

Can Allah'ın kula verdiği bir emanettir. Başkasının canına kıymak nasıl suç ise, kişinin kendi canına kıyması da aynı şekilde büyük bir günahtır. İntiharın suç olarak büyüklüğünü ve cezasını ortaya koyan Hz. Peygamber (s.a.s.)'in birçok hadisi vardır. Bir hadisinde şöyle buyurmaktadır:

"Her kim kendini bir dağdan aşağı atıp intihar ederse bu kimse cehennem ateşi içinde ebedî olarak kendisini yüksekten aşağıya bırakır olacaktır. Her kim zehir yudum*lar da kendisini öldürürse, o kimse de zehiri elinde, cehennem ateşi içinde ebedî o zehiri içer olacaktır. Her kim de kendisini kesici ve delici bir aletle öldürürse, o da kullandığı aleti kendi karnına vurur ve yarar hâlde ebedî cehennem ateşinde* kalacakt*ır"* (Buhârî, Tıp, 89). Hadiste, intihar eden kimsenin ahirette göreceği şiddetli ve kalıcı azabın kendi fiilinin sonucu olduğu etkileyici bir dille anlatılmaktadır.

İslam bilginleri intihar edenin ebediyen azap göreceğini belirten ifadelerin, bu fiili işlemeyi helal görmemek kaydı ile, sakındırmak için mecazi olarak, uzun süreli azap anlamında kullanılmış olduğu yorumunu yapmışlardır (Aynî, Umdetü'l-Kârî, XXXI, 422).

Cana kıymak büyük bir günahtır, ayrıca imtihan için gönderilmiş bir kulun imtihan alanından kendi isteği ile ayrılmak anlamına gelen intihar eylemini salim akılla hiçbir müslümanın yapmayacağı ortadadır. Ancak cinnet halinde kişinin canına kıymış olabileceği var sayılarak, kendisine karşı son görev yapılıp bağışlanması için Allah'a dua edilir. Nitekim âlimler, "Her 'lâ ilahe illallah' diyenin cenaze namazını kılınız" (Taberânî, el-Mu'cemu'l-kebîr, XII, 447) hadisinin genel anlamından hareketle, kelime-i şahadet getiren herkesin cenaze namazının kılınacağını söylemişlerdir (İbn Kudâme, el-Muğnî, II, 418; Nevevî, el-Mecmu, II, 267; İbn Rüşd, Bidâyetü'l-müctehid, I, 240).

47. Önceden Mezarlık Olan Bir Alana Cami Veya Başka Bina Yapılabilir Mi?

Kabristanlar, genellikle vakıftır; yani cenaze defnedilmek üzere kamu hizmetine tahsis edilmiş yerlerdir. Zarûret bulunmadıkça bir vakfın amacı dışında kullanılması ve değiştirilmesi caiz değildir. Bu itibarla, mezarlık olarak vakfedilen bir yerin, bu

hizmette kullanılması mümkün olduğu sürece başka bir hizmete tahsisi caiz olmayacağı gibi, artık cenaze defnedilmese bile, bu yerin kabristan olarak muhafazası gerekir. Böyle bir kabristanı satmak, üzerine bina ve benzeri şeyler yapmak ya da bu tür tasarruflarda bulunmak için ölü kemiklerini başka bir mezarlığa nakletmek caiz değildir. Ancak başka bir alternatif olmaması sebebiyle, kamu menfaatinin gerektirdiği durumlarda, mezarlık başka bir yere nakledilerek cami vb. amaçlar için kullanılabilir (Merğînânî, el-Hidâye, III, 20).

48. Ölü, Hayatta Olanların Hallerini Bilir Mi?

Hz. Peygamber (s.a.s.)'in, Bedir savaşında öldürülen müşrik ölülerine seslendiği, onlarla konuştuğu ve onların, kendisini duyduklarını haber verdiği (Müslim, Cenâiz, 9; Nesâî, Cenâiz, 117; Buhârî, Cenâiz, 87); yine kabir ziyaretinde bulunanların orada medfun bulunan ölülere selam vermelerini tavsiye ettiği, ayrıca kendisinin de Baki' kabristanına giderek orada medfun bulunanlara selam verdiği (Müslim, Cenâiz, 35) sabittir.

Yine rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber, dünyada yaşayanların yapmış oldukları amellerin ölmüş akraba ve yakınlarına gösterileceğini ve iyi amellerine sevinip kötü amellerine de üzüleceklerini haber vermiştir (Ahmed b. Hanbel, Müsned, X, 532, Kahire 1995). Bazı İslâm âlimleri, bu hadislere dayanarak, ölülerin hayatta olanların hallerini bildiklerini söylemişlerdir.